

Gündüz Bakım Hizmetlerinden Yararlanan Kişilerin Yaşlılık Algıları: Aydın ve Çanakkale Örneği

Betül TAMKOÇ¹
Tarık TUNCAY²

Öz

Bu araştırma, gündüz bakım hizmetlerinden yararlanan kişilerin yaşlılık algılarını incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desende yürütülen çalışmada, verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma, Aydın ve Çanakkale illerindeki Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB)’ye bağlı gündüz bakım merkezlerinden hizmet alan, 60 yaş ve üzerindeki 17 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler yoluyla gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla yapılmış ve elde edilen veriler MAXQDA 2022 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, yaşlılık algısına ilişkin “sağlık durumu”, “sosyal destek” ve “yaşlanmanın zorlukları” olmak üzere üç ana tema belirlenmiştir. Bulgular, katılımcıların yaşlılık algılarının kişisel özellikleri, sosyal çevreleri, sağlık durumları, ekonomik koşulları, hayata bakış açıları ve aile yapıları gibi çeşitli faktörlere göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçları, gündüz bakım hizmetlerinin kişilerin yaşlanma sürecine yönelik algılarını şekillendirmede etkili bir araç olabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda, yaşlı kişilerin bireysel gereksinimlerine yönelik hizmetlerin çeşitlendirilmesi ve bakım süreçlerinin sosyal destek mekanizmaları ile daha da güçlendirilmesi önerilmektedir. Gelecek araştırmalarda, farklı bölgelerdeki gündüz bakım hizmetlerinin etkileri karşılaştırılabilir ve yaşlılık algısını etkileyen diğer kültürel faktörler incelenebilir. Ayrıca, nicel yöntemlerin kullanıldığı daha geniş ölçekli çalışmalara yer verilmesi, elde edilen bulguların genellenebilirliğini artırabilir.

Anahtar Kelimeler: *Gündüz bakım hizmetleri, Hizmet süreci, Yaşlılık, Yaşlılık algısı.*

¹ Dr., Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, E-posta: betultamkoc@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5091-5813

²Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, E-posta: tariktuncay@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9447-6717

TAMKOÇ ,B., TUNCAY ,T.(2026), Gündüz Bakım Hizmetlerinden Yararlanan Kişilerin Yaşlılık Algıları: Aydın ve Çanakkale Örneği. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 26(71), 319-340. DOI:10.21560/spcd.vi1607868

Perceptions of Ageing Among Individuals Benefiting from Adult Day Care Services: An Example from Aydın and Çanakkale

Abstract

This study aims to examine the perceptions of ageing among individuals who utilize adult day care services. Conducted using the phenomenological design, one of the qualitative research methods, the study employed descriptive analysis for data evaluation. The research was carried out with 17 participants aged 60 and above who receive services from daycare centers operating under the Ministry of Family and Social Services (MoFSS) in the provinces of Aydın and Çanakkale. Data were collected through in-depth interviews using a semi-structured interview form developed by the researchers and analyzed with the MAXQDA 2022 program. The analysis revealed three main themes regarding perceptions of ageing: “health status”, “social support” and “challenges of ageing”. Findings indicate that participants’ perceptions of ageing vary based on personal characteristics, social environments, health status, economic conditions, outlook on life, and family dynamics. The results suggest that adult daycare services can be a valuable tool in shaping ageing perceptions among older individuals. In this context, it is recommended that services be diversified to address the personal needs of older individuals and that care processes be further strengthened through social support mechanisms. Future research could compare the effects of daycare services in different regions and examine other cultural factors influencing perceptions of ageing. Additionally, large-scale studies employing quantitative methods could enhance the generalizability of the findings.

Keywords: *Adult day care services, Ageing, Perceptions of ageing, Services process*

GİRİŞ

Günümüzde evlilik yaşının yükselmesi, aile yapısındaki değişimler, çocukluk dönemine atfedilen değerin dönüşmesiyle çocuğun özel ilgi ve bakım ihtiyacı olan bir birey olarak görülmeye başlanması (Öztan, 2011), çocuk bakımının zorlaşması ve kişisel tercihler gibi faktörler doğum oranlarının azalmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte teknoloji ve sağlık alanındaki gelişmeler sayesinde yaşam kalitesinin artması ve doğuşta beklenen yaşam süresinin uzaması, dünya nüfusunun giderek yaşlanmasına neden olmaktadır (Yelboğa ve Varol, 2018).

Dünya genelinde 65 yaş ve üzerindeki nüfus, diğer yaş gruplarına kıyasla daha hızlı bir artış göstermektedir. 2022 yılı itibarıyla toplam nüfusun %10'unu oluşturan bu yaş grubundaki kişilerin sayısının, önümüzdeki otuz yıl içinde ikiye katlanarak küresel nüfusun %16'sından fazlasını oluşturacağı ve 2050 yılında 1,6 milyara ulaşacağı tahmin edilmektedir (United Nations Department of Economic and Social Affairs [UNDESA], 2022). Türkiye'de ise 65 yaş ve üzeri nüfus 2025 yılında 9 milyon 583 bin 59 kişi ile toplam nüfusun %11,1'ini oluşturmuştur (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2026). Nüfus projeksiyonlarına göre bu oranın 2050 yılında %23,1'e ulaşacağı öngörülmektedir (TÜİK, 2024).

Yaşlı nüfustaki bu artış, sağlık sorunları ve yaşa bağlı işlevsellik kayıplarını da beraberinde getirmekte olup sağlık ve bakım hizmetlerine olan ihtiyacı artırmaktadır. Araştırmalar, toplumdaki 70 yaş ve üzeri bireylerin %20'sinin işlevsellikle ilgili bir sorun yaşadığını göstermektedir (Mor vd., 1994). Bu nedenle geçmiş ile gelecek arasında bir köprü işlevi gören yaşlıların ihtiyaçlarını karşılamak ve yaşam kalitelerini artırmak amacıyla çeşitli yatılı bakım, geçici bakım, evde bakım, gündüz bakım, ücretsiz/indirimli seyahat hizmetleri, 2022 sayılı kanun kapsamında yaşlı aylığı, evde bakım aylığı olmak üzere çeşitli hizmetler sunulmaktadır (Bilgin vd., 2021). Bu hizmet modellerinden biri de gündüz bakım hizmetleridir. Kurumsal bakım hizmetlerine kıyasla daha yeni bir model olan gündüz bakım hizmetleri, artan yaşlı nüfusun ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir yere sahiptir.

Toplum temelli hizmet modellerinden olan gündüz bakım hizmetleri (Iecovich ve Biderman, 2013) kapsamında sunulan hizmetler; medikal, sosyal ve bütünleşik olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır (Kirwin ve Kaye, 1993). Gündüz bakım hizmetleri, yaşlı bireylerin sosyalleşmelerine olanak sağlayarak yalnızlık duygusunu azaltmayı hedeflemektedir (Lunt vd., 2021). Bu hizmetler sayesinde yaşlı bireylerin daha aktif ve sağlıklı kalmaları teşvik edilmekte, yerinde yaşlanmaları desteklenmekte ve kurumsal bakım hizmetlerine ilişkin talep mümkün olduğunca geciktirilmektedir. Böylelikle bakım maliyetleri de azaltılmaktadır. Ayrıca, yaşlı bireylere bakım sağlayan kişilere dinlenme imkânı sunulmaktadır (Tretteteig vd., 2017).

Küresel ölçekte yaşlanma sürecinin anlaşılmasında, kişilerin yaşlılıktan beklentilerinin ve yaşlılık algılarının incelenmesi, sunulan hizmetlerin etkinliği kadar önemlidir (Cheng vd., 2021). Yaşlılık algısı, kişilerin yaşlanma ile ilgili değişkenlere uyumunu ifade eden bir araç olarak değerlendirilebilir (Kalınkara, 2023). Yaşlılık algısı, kişinin iyilik hali üzerinde etkili olmaktadır. Bu nedenle yaşlılığa ilişkin algıyı anlama, kişinin iyilik halini değerlendirmede kritik bir rol oynamaktadır (Alaca vd., 2022). Bu bağlamda yapılan çalışmalar, pozitif bir yaş algısına sahip olmanın bilişsel ve fiziksel sağlık ile iyi oluş üzerinde olumlu etkileri olduğunu ortaya koymaktadır (Demakakos vd., 2007; Levy vd., 2002).

Yaşlılık döneminde refahın artırılması için yaşlılık algısını etkileyen faktörlerin incelenmesi gerekmektedir. Sosyal çevre, kişinin kendi evinde yaşaması veya çevresine olan uyumu gibi bireysel ve toplumsal faktörler, yaşlılık algısı üzerinde belirleyici olmaktadır. Bunun yanı sıra, bireylerin faydalandığı hizmet modeli de yaşlılık algısını şekillendirebilmektedir. Literatürde, yaşlılık algısının iyi oluş üzerindeki etkisini inceleyen çeşitli çalışmalar (Nieboer vd., 2021; Demir ve Sağlık, 2022; Temel vd., 2023) bulunmakla birlikte, toplum temelli bir model olan gündüz bakım hizmetlerinden yararlanan bireylerin bu süreci nasıl anlamlandırdığına ve bu hizmetin yaşlılık algısı üzerindeki spesifik rolüne odaklanan sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu durum çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Bu araştırmada, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı'nda hazırlanmış olan “Yaşlı Refahı Alanında Önleyici Sosyal Hizmetler: Gündüz Bakım Hizmetlerinin İncelenmesi” başlıklı doktora tezinin bulgularının bir bölümü kullanılmıştır. Araştırmanın amacı, gündüz bakım hizmetlerinden yararlanan kişilerin yaşlılığa ilişkin algılarını açığa çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmaktadır:

1. Gündüz bakım hizmetlerinden faydalanan yaşlı kişilerin sosyo-demografik özellikleri nelerdir?
2. Gündüz bakım hizmetlerinden faydalanan yaşlı kişilerin yaşlılığa ilişkin algıları nasıldır?

Yaşlılığa ilişkin algı, kişilerin iyilik hali üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışma, gündüz bakım hizmetlerinden yararlanan kişilerin yaşlılık algılarını anlamayı hedeflemektedir. Türkiye’de gündüz bakım hizmetlerinden yararlanan kişilerin yaşlılık algısını incelemeye odaklanan bir çalışmaya literatürde rastlanmamaktadır. Bu araştırma ile hem bu konudaki bilgi boşluğunun doldurulacağı hem de yaşlı kişilere yönelik hizmetlerin iyileştirilmesi için literatüre katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Yaşlılık Algısı: Pozitif ve Aktif Yaşlanma Yaklaşımları

Yaşlılık algısına ilişkin teorik çerçeve, yaşlılık sürecinin anlaşılmasında önemli bir yere sahiptir. Pozitif ve aktif yaşlanma kavramları da bu minvalde geliştirilmiş kavramlardır. Bu kavramlar kişilerin daha etkin bir yaşam sürmelerine, daha üretken, daha sağlıklı bir hayat şekline sahip olmalarına odaklanmaktadır.

Pozitif yaşlanma, yaşlılığa özgü sorunlara odaklanan pozitif psikoloji hareketinin bir uzantısıdır (Hill, 2011). Temelde bireysel ve duygusal çerçevelerle ilişkilendirilen pozitif yaşlanma yaklaşımına göre, hayata olumlu bir bakış açısıyla yaklaşmak, iyi bir yaşlanma sürecine katkı sağlamaktadır (Asquith, 2009). Genel itibarıyla bu yaklaşım yaşlı kişilerin yaşam kalitesini arttırmayı ve kapasitelerini geliştirerek topluma tam katılımlarını sağlamayı amaçlamaktadır.

Aktif yaşlanma kavramı ise literatürde ilk olarak 1960'lı yıllarda başarılı yaşlanma kavramının bir alt bileşeni olarak kullanılmaya başlanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), aktif yaşlanmayı bir süreç olarak ele almakta ve bunu sağlık, katılım ve güvenlik olmak üzere üç temel bileşenden oluşan; bireylerin sağlıklarını koruyarak, topluma katılımlarını sürdürerek yaşlanmaları olarak tanımlamaktadır (World Health Organization [WHO], 2002). Bununla birlikte aktif yaşlanma kavramı farklı kaynaklarda çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Kalache (1999) aktif yaşlanmayı, sağlıklı yaşam beklentisini arttırmak için yaşam boyu fiziksel, sosyal ve zihinsel iyilik halinin geliştirilmesine yönelik fırsatları en iyi şekilde değerlendirmesi süreci olarak tanımlamıştır. Özmete (2012) ise aktif yaşlanma kavramını kişilerin sağlık, toplumsal katılım ve güvenlik vb. ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayarak yaşam kalitesini güçlendirmelerine olanak sağlayan bir süreç olarak tanımlanmıştır. Tanımlarda da ifade edildiği şekilde temelde bir süreç olan aktif yaşlanma, kişilerin yaş aldıkça üretken olmaya devam etmelerini ve topluma katılımlarını desteklemektedir.

YÖNTEM

Yapılan bu araştırma ile gündüz bakım merkezlerinden hizmet alan kişilerin yaşlılığa ilişkin algılarını açığa çıkarmak hedeflenmiştir. Bu kapsamda araştırmada, probleme ilişkin olarak gözlem, görüşme, doküman analizi vb. nitel veri toplama yöntemlerinin kullanılmasına olanak sağlayan (Seale, 1999); incelenen probleme ilişkin sorgulayıcı ve yorumlayıcı bir yöntem (Guba ve Lincoln, 1994) olan nitel araştırma metodu kullanılmıştır. Araştırma deseni olarak ise nitel araştırma yönteminin desenlerinden biri olan, insan deneyimini anlamayı amaçlayan (van Manen, 2007) fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. Bu yaklaşımda dert edinilen bir fenomene dair kişilerin duyguları, düşünceleri ve bakış açıları anlamlandırılmaya çalışılmaktadır (Tekindal ve Uğuz Arsu, 2020). Bu araştırmanın nitel araştırma yöntemi kullanılarak yapılmasının nedeni, Aydın ve Çanakkale illerinde ASHB'ye bağlı olarak hizmet sunan gündüz bakım merkezlerinden hizmet alan kişilerin yaşlılığa ilişkin algılarının onların deneyimlerinden yola çıkılarak açığa çıkarılmak istenmesidir. Buna ek olarak bireylerin yaşlılık algısının kişisel deneyimler, duygular ve sosyal bağlam olmak üzere çeşitli faktörler doğrultusunda çok boyutlu

olarak şekillenmesi ve bu karmaşık yapının nitel araştırma yöntemi aracılığıyla derinlemesine incelenebilmesidir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Aydın ve Çanakkale illerinde ASHB'ye bağlı hizmet sunan gündüz bakım merkezlerinden hizmet alan, 60 yaş ve üzerindeki kişiler oluşturmaktadır. Bu iki il; yaşlı nüfus yoğunluğunun fazla olması, uzun süredir gündüz bakım hizmetlerinin sunulması ve yaşlılara yönelik gündüz bakım hizmeti sunan müstakil merkezlere sahip olması nedeniyle çalışma alanı olarak seçilmiştir. Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Yağar ve Dökme'ye (2018) göre, amaçlı örnekleme, sınırlı kaynakların etkin kullanımını sağlamak amacıyla nitel araştırmalarda sıkça kullanılan ve incelenen konu hakkında bilgi ve deneyime sahip kişilerin seçilmesine olanak tanıyan bir yöntemdir.

Bu kapsamda, her iki ilde bulunan gündüz bakım merkezlerinden hizmet alan, gönüllülük esasına dayalı olarak seçilen on beş kadın ve iki erkek olmak üzere toplam on yedi kişi ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. On yedinci görüşme sonunda katılımcı ifadelerinde tekrarların görülmesi nedeniyle doyum noktasına ulaşıldığına kanaat getirilmiş ve görüşmeler sonlandırılmıştır. Katılımcıların kimlik bilgilerinin gizli kalmasını sağlamak amacıyla, katılımcılara kod isim olarak çiçek isimleri verilmiştir. Katılımcıları tanıttıcı bilgiler aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Çocuk Sayısı	Gündüz Bakım Hizmetinden Faydalanma Süresi
Gül	Kadın	78	Dul	İlkokul	3	2 yıl
Lale	Kadın	70	Dul	İlkokul	6	1 yıl
Sümbül	Kadın	62	Dul	İlkokul	1	2 yıl
Zambak	Kadın	70	Dul	İlkokul	6	2 yıl
Orkide	Kadın	70	Dul	Lise	2	10 yıl
Menekşe	Erkek	80	Evli	İlkokul	3	8 yıl

Papatya	Kadın	81	Dul	Üniversite	0	6 yıl
Karanfil	Kadın	82	Boşanmış	İlkokul	4	1 yıl
Nergis	Kadın	73	Evli	İlkokul	4	1 yıl
Begonya	Kadın	70	Dul	İlkokul	2	1 yıl
Ortanca	Kadın	68	Evli	İlkokul	5	2 yıl
Yasemin	Erkek	76	Evli	İlkokul	3	8 yıl
Lavanta	Kadın	74	Dul	İlkokul	3	3 yıl
Kasımpatı	Kadın	75	Dul	İlkokul	2	20 yıl
Glâyöl	Kadın	80	Dul	İlkokul	6	22 yıl
Şebboy	Kadın	77	Dul	İlkokul	2	8 yıl
Hanımeli	Kadın	78	Dul	Lise	0	3 yıl

Veri Toplama Araçları ve Veri Toplama Süreci

Çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için ilk olarak Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan 09.02.2023 tarihli ve E-35853172-300-00002682940 sayılı, daha sonra ASHB'den 24.04.2023 tarihli ve E-73595336-605.01[605.01] - 173 sayılı izinler alınmış olup veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır.

Görüşmeler, 17.07.2023 ve 31.08.2023 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin bir kısmı gündüz bakım merkezlerinde, bir kısmı ise katılımcıların ikametgâhlarında yapılmıştır. Görüşmelerden önce katılımcılar, araştırmanın amacı ve gizlilik ilkeleri hakkında bilgilendirilmiş olup katılımcılardan onam alınmıştır. Bakanlık tarafından, ses ve görüntü kaydı alınmaksızın görüşmelerin yapılması şart koşulduğundan, görüşmeler sırasında ses kaydı alınmamıştır. Bunun yerine, katılımcı ifadelerinin kaybolmaması için Microsoft Word programının dikte özelliği kullanılmış ve görüşmecisi tarafından eş zamanlı notlar tutulmuştur. Bu yöntemle, katılımcıların ifadeleri eksiksiz bir şekilde yazılı hale getirilmiştir. Görüşmeler, 30 ile 60 dakika arasında sürmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla gerçekleştirilen yüz yüze görüşmeler neticesinde elde edilen veriler, fenomenolojik desen ile uyumlu olarak betimsel analiz yöntemi ile MAXQDA programı kullanılarak analiz edilmiştir. Tüm görüşme transkriptleri programa yüklenmiş ve veriler bir bütün olarak defalarca okunmuştur. Okumaların ardından, veri setinden elde edilen anlamlı birimler doğrultusunda kodlar oluşturulmuş ve bu kodlara ilişkin kategoriler tanımlanmıştır. Daha sonra kategoriler, temalar ve alt temalar halinde yapılandırılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, katılımcılar ile yüz yüze gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, herhangi bir değişiklik yapılmaksızın doğrudan katılımcıların ifade ettikleri şekilde sunulmuştur. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde elde edilen veriler, tematik kodlara göre belirlenen üç ana başlık altında analiz edilmiştir: “sağlık durumu”, “sosyal destek” ve “yaşlanmanın zorlukları”.

Katılımcıların yaşlılığa ilişkin algılarını anlamak amacıyla görüşmeler sırasında “Yaşlılığı nasıl tanımlarsınız?” ve “Size göre kime yaşlı denir?” gibi açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Görüşme verilerinin analizi, katılımcıların yaşlılık algılarının üç ana tema altında yoğunlaştığını ortaya koymuş olup temalar Şekil 1’de yer almaktadır.

Ana Temalar	Alt Temalar
1. Sağlık Durumu	Bağımlılık Ve Bakım İhtiyacı
	Fiziksel Sağlık Sorunları
	Günlük Yaşamda Zorluk
	Yaşam Kalitesi
2. Sosyal Destek	Bağımsızlık Ve Yalnızlık
	Aile İlişkileri Ve Sosyal Destek
	Yaşlanma Ve Toplumsal İlişkiler
	Yaşlılıkla Barışma Ve Psikolojik Direnç
	Yaşlılıkla İlgili Toplumsal Algılar
3. Yaşlanmanın Zorlukları	Fiziksel Zorluklar
	Duygusal Zorluklar
	Ekonomik Zorluklar

Şekil 1. Yaşlılık Algısına İlişkin Tema ve Alt Temalar

Sağlık Durumu

Yaşlılık algısı, kişilerin yaşlılık sürecini ve bu dönemdeki sağlıkla ilgili tutumlarını etkilemektedir. Bu çerçevede kişilerin yaşlılık algıları ile sağlık durumları arasındaki bağın anlaşılması önem taşımaktadır. Katılımcıların sağlık durumu ve yaşlılık algılarına ilişkin ifadelerinde “bağımlılık ve bakım ihtiyacı”, “fiziksel sağlık sorunları”, “günlük yaşamda zorluk” ve “yaşam kalitesi” gibi alt temalar öne çıkmakta olup görüşleri aşağıdaki şekildedir:

“Allah kimseyi çok yatırıp da kimseye muhtaç etmesin. Yatalak yapmasın...”
(Gül)

“Yani yaşlılık güzel bi şeydir, ele ayağa düşmek çok zordur.” (Zambak)

Sağlıklı olmak, yaşlılık algısı konusunda önemli bir göstergedir. Çünkü sağlıklı olmamak günlük hayatın gereklerini yerine getirebilmek için başkasının desteğine ihtiyaç duymayı gerektirmektedir. Gül ve Zambak, bağımsızlık ve sağlık durumu bağlantısı kurmuşlardır. Bununla birlikte başkasına muhtaç olmamayı bir sağlık göstergesi olarak kabul etmiş oldukları ve yaşlılığa ilişkin doğrudan olumsuz bir algılarının bulunmadığı görülmektedir. Ancak bağımlılık, hareket kısıtlılıkları gibi durumları yaşlılık dönemi ile özleştirmiş olmaları bu dönemi korku veren, istenmeyen bir dönem olarak kabul ettiklerini göstermektedir.

“Her yerin ağrıyor. Benim buram sabaha kadar ağrıdı gene. Nolcak yürüyemiyosun. Nolcak yaşlılık. İki sefer iğne yaptılar ondan beri bu kol ağrı yapıyo. Geçen bi düştüm... Düştüğümünden beri ağrıyor. Napcan işte yaşlılık böyle...” (Karanfil)

“Zorlan oturuyom, zorlan gakıyom. Bi yere bi ekmek almaya on sefer dinleniyom yolda. Galbim çarpıntı ediveriyo napayım. Acık otur otur parklarda dinleni dinleni gidip geliveriyon.” (Begonya)

Karanfil ve Begonya, görüşme esnasında sağlık sorunlarından sıklıkla bahsetmiş ve bu nedenle hayatlarının zorlaştığını belirtmişlerdir. Katılımcıların ifadelerinden, sağlık sorunlarının yaşlılık döneminin kaçınılmaz bir getirisi olduğuna ilişkin bir algılarının olduğu ve bu durumun kişilerin yaşlılığa ilişkin olumsuz bir algıya sahip olmalarına, yaşam kalitelerinin düşmesine sebep olduğu görülmektedir.

“Yaşlılık güzel bir şey tecrübelerle dolu. İnsan şöyle bir düşündüğü zaman öfkesini daha çabuk yeniyor. Hastalığı bile daha çabuk yeniyor. Nasıl yeniyor ne hastaları oldum ben diyorsun onları bile geçirdim bu da geçecek diyorsun. Tecrüben var çünkü.” (Orkide)

Orkide ise sağlık durumunun yalnızca fiziksel bir konu olmadığını, yaşlılığın güzel yanının deneyimlerde saklı olduğunu ifade etmiştir. Bu durum yaşlılık algısının kişinin deneyimlerinden etkilendiğini ve deneyimler aracılığıyla insanların güçlenerek zorluklarla daha kolay mücadele edebildiklerini göstermektedir.

“Hindi bi gitsen gidemiyon. Hani evin toparlayasın gelmiyor. Hani bazı insan rahatsız da oluyo... Yaşlılık çok zor bi şey çok zor.” (Nergis)

Nergis, yaşlılık döneminde günlük yaşamın zorluklarına ilişkin benzer durumları vurgulamıştır. Katılımcının görüşlerinden sağlık durumunda oluşan değişimlerin yaşlılıkta refahı etkilediği görülmektedir.

“Yaşlılık güzel değil ama elimizde olmadan gelen bir şey. Yaşlı da olsan sağlığını daha güzel her şey.” (Papatya)

“Çok güzel bi şey yaşlılık da işte bu hastalıklar, bu ağrılar olmasa, çok güzel.” (Lale)

Lale ve Papatya'nın ifadelerinden sağlık problemlerinin, yaşlılık döneminin kaçınılmaz bir problemi olduğuna dair bir yargıya sahip oldukları görülmektedir. Yaşın ilerlemesiyle kronik hastalık oranlarında oluşan artışın, kişilerin temel yaşam becerilerini kısıtladığı ve yaşam kalitesini düşürdüğü görülmektedir. Bu da kişilerin yaşlılık dönemini; zorlukların eşlik ettiği, hastalıkların kaçınılmaz olduğu bir dönem olarak algılamalarına neden olmaktadır.

Nüfusun yaşlanması, temelde daha iyi yaşam koşullarının habercisi olup ülkelerin gelişmişliklerinin bir işareti ve bir zafer olarak kabul edilmektedir (Singh, 2012). Fakat yaşlanan nüfusa yönelik hizmet ve politika geliştirilememesi halinde nüfusun yaşlanması durumu sosyal bir sorun olarak gündeme gelmektedir (Altındağ, 2017). Bu sorunların başında ise sağlık ile ilgili sorunlar gelmektedir. Sağlık durumu, kişilerin yaşlılık algısının şekillenmesinde önemli bir bileşendir. Günlük yaşam

becerilerinin yerine getirilmesine engel olan, yaşam kalitesini düşüren, hareket kısıtlılıklarına sebep olan sağlık sorunları olumsuz yaşlılık algısı oluşmasına neden olmaktadır.

Sosyal Destek

Hayata bakış açısı, uyum kabiliyeti, sosyal destek mekanizmalarına sahip olmak yaşlılık algısının oluşmasında etkili olmaktadır. Katılımcıların sosyal destek ve yaşlılık algılarına ilişkin ifadelerinde “bağımsızlık ve yalnızlık”, “aile ilişkileri ve sosyal destek”, “yaşlanma ve toplumsal ilişkiler”, “yaşlılıkla barışma ve psikolojik direnç”, “yaşlılıkla ilgili toplumsal algılar” gibi alt temalar öne çıkmakta olup görüşleri aşağıdaki şekildedir:

“Ben yatar kalırsam rezil olurum. Namazın arkasından kimseye ağırlık olmadan ölüm duyulsun gari diye dua ediyom. Çok zor. İşte dediğim gibi zor zor çok zor.” (Gül)

“Napayım gittiğim zaman iki dene alıyom ekmeği bir hafta yetsin deyi. Gidip gelme şeyisine. Mecburum napayım kime deyim kime söylücem hadi bene ekmek getir deyi kimseye söylenmeyo ki kendim gidiyom.” (Begonya)

Gül ve Begonya, yaşlılıkla meydana gelen bedensel ve ruhsal bağımsızlık kaybı ile ilgili endişelerini ifade etmişlerdir. Gül, “*yatar kalırsam rezil olurum*” diyerek, başkalarına muhtaç olmak ve sosyal dışlanma ile ilgili korkularını vurgulamıştır. Begonya ise günlük ihtiyaçlarını karşılamak için başkalarına yük olmak istemediğini ancak bu durumun yalnızlık hissine yol açtığını belirtmiştir. Yaşlıların sosyal destek eksikliği ve yalnızlık yaşamaları halinde daha zorlu bir yaşam ile karşı karşıya kaldıkları, bu durumun yaşlılık sürecinin muhtaçlık olarak değerlendirilmesine ve olumsuz bir yaşlılık algısına neden olduğu görülmektedir.

“Eğer ki iş güç yapma gücün yoksa kendine gayri bakamıyorsan yaşlısın. Yanında muhakkak bir evlat gerek... Ama şimdi yaşlıya önem vermiyorlar evlatları...” (Zambak)

Zambak, modernleşmenin bir sonucu olarak özellikle çekirdek aile modelinin yaygınlaşması ile evlenip kendi ailesini kuran çocukların, yaşlıları yanlarına almak istememelerine, yaşlılık döneminde ihtiyaç duyulan sosyal desteğin alınamamasına ve bu ailelerinden ayrı bir hayat yaşamak durumunda

kalan yaşlıların yalnızlaşmasına dikkat çekmiştir. Bu durum sosyal yapı ile kültürel özelliklerin yaşlılık algısına etkisini göstermektedir.

“Yaşlılığın ayrı bir tadı var, gençliğin ayrı. Şükür buraya da gelip gidiyoz [gündüz bakım merkezinden bahsediyor] tutukları altın olsun. Eyiiz yani. Her yaştın bi güzelliği var demi. Önce çok yoksulluk çektim ama şimdi maaş da var... Şu anda rahatım çok güzel... Gençlikte çok rezillik çektik ama şimdi iyiyim.” (Ortanca)

“Valla yaşlı olmak iyidir, halin vaktin varsa eğer. Yani iyi durumun iyiye hiç bi şey koymaz sana çok güzeldir. Yani geziye de gidiyoz, yiyoz da içiyoz da tertemiz sağlıklıyız. Öyle bi şeyimiz yok. Valla ben gençliğimde de her şey güzeldi. Evlendim, evliliğim de öyle hep öyle geçti. Güzel geçti hep güzel geçiyo. Bu sosyal hizmetlere de katıldım şimdi daha iyi geçiyo. Gezilere katılırim, her yeri dolaşırız huzurevlerine gideriz. Her şeyleri yapıyoz huzurluyuz öyle.” (Glayöl)

Ortanca ve Glayöl, yaşlılığın da bir güzelliği olduğunu ve bu dönemin sosyal destekle daha kolay yaşanabileceğini belirtmişlerdir. Ortanca, gençlik döneminde yoksulluk ile mücadele ettiğini fakat yaşlılık döneminde finansal güvenlik ve sosyal destek sayesinde rahat bir yaşam sürdüğünü ifade etmiştir. Glayöl ise sosyal hizmetlerin sağladığı imkânlarla sosyal aktivitelere dâhil olma fırsatlarına sahip olduğuna vurgu yapmıştır. Katılımcıların ifadeleri, sosyal hizmetler ve toplumsal ilişkilerin yaşlılık dönemiyle ilgili olumlu bir algı yaratma konusunda etkili olduğunu ve bunun yaşlılık döneminde yaşam kalitesini artırabileceğini göstermektedir.

“Valla hanımla iki kişiyiz. İyi geçinirsek yaşam güzel yoksa yaşlılığın da tadı yok. Ben hala yaşlılık hissetmiyom.” (Yasemin)

“Her yaştın farklı bir güzelliği var. Tabii ki gençliğimizi arıyoruz ama kendimi hiçbir zaman bırakmadım, sosyalleşiyorum. Biri bana yaşlısın dese bile onu asla kaile almıyorum. Yetmiş sekiz yaşındayım ama asla göstermiyorum... Hayat bu yaşamak zorundayız. Muhtaç olmamak zorundayız, onun için de diri kalmak durumundayız. Ben muazzam yürürüm... Evde jimnastik de yaparım... İnsan kendini yaşlı hissedince yaşlanır. Önemli olan yaşamdan zevk almak... Hayatı seveceksiniz... Yaşlanmak demek kendini bırakmak demek bence kendini bırakmazsan yaşlanmazsın.” (Hanımeli)

Yasemin, iyi bir eş ilişkisi ve sosyal bağların varlığının yaşlılık sürecine karşı pozitif bir tutum geliştirilmesine olanak tanıdığını ifade etmiştir. Ayrıca “yaşlılık hissetmiyorum” ifadesi kişinin psikolojik olarak dayanıklılığının yüksek olduğunu göstermektedir. Hanımeli ise yaşlılıkla birlikte daha sosyal bir hayata sahip olduğunu, yaşamdan keyif aldığını belirtmiştir. Bu durum sosyal aktivitelerin pozitif yaşlılık algısı geliştirmedeki önemini göstermektedir.

“Ben hayata bağlıyım. Bak 75 yaşımdayım. Yaşlı demiyom kendime. Biz adını ikinci bahar koyduk sosyal hizmetlerde. Biz ikinci bahar diyoz yaşlı demiyoz... Sağlığın bozuk olunca bile kendini serin tutucen. Elinden geldikçe moral verincen kendine. Çok hareketliyim, bak bi pastane var her gün geliom. Valla etraftan sorun olmayınca beyinden falan, yaşlılık çok güzel bi şey... Ben canım sıkılınca her yere gidebilirim... Çok rahatım ben. Kimse inanmıyor yetmiş beş yaşında olduğuma.” (Kasımpatı)

Kasımpatı’nın ifadeleri yaşlılık sürecine dair olumlu bir algıya sahip olduğunu göstermektedir. Yaşlılık yerine “ikinci bahar” kavramını kullanarak bu sürece dair olumlu tutumunu vurgulamıştır. Bununla birlikte toplumsal alanda var olmaya devam etmesi, aktif olması yaşlılığın yalnızca biyolojik bir durum olmadığını, toplumsal ve sosyal değişkenlere göre şekillendiğini göstermektedir.

Yaşlanmanın Zorlukları

Yaşlılık süreci, biyolojik yapıda meydana gelen değişimlerin bir sonucu olarak hem fiziksel hem de duygusal açıdan zorlayıcı olabilmektedir. Katılımcıların ifadelerinde “zor” kelimesini sıklıkla tekrar etmeleri, yaşlılığın getirdiği sıkıntıların derinliğini ve kişilerin yaşamında yarattığı etkileri güçlü bir şekilde hissettirmektedir. Katılımcıların yaşlanmanın zorlukları ve yaşlılık algılarına ilişkin ifadelerinde “fiziksel zorluklar”, “duygusal zorluklar” ve “ekonomik zorluklar” gibi alt temalar öne çıkmakta olup görüşleri aşağıdaki şekildedir:

“Zor yaşlılık zor zor. Golay değil yaşlılık, gençlik gibi olmuyo ki.” (Begonya)

Begonya, gençlik ve yaşlılık arasındaki keskin farkı vurgulamış ve yaşlılığın kişilerin kapasitelerinde önemli bir düşüşe neden olduğunu belirtmiştir. Kişilerin yaşlılık dönemini fiziksel güçte azalma, hareket kabiliyetinde kısıtlılık

ve bağımsızlık kaybı gibi zorlukların eşlik ettiği bir dönem olarak görmesi yaşlılığa ilişkin olumsuz bir algıya neden olmaktadır.

“Çok zor. İşte dediğim gibi zor zor çok zor.” (Gül)

“Tabi yaşlılık zor. Zor oluyor.” (Menekşe)

“Yaşlılık zor... Yaşlılık çok zor bi şey çok zor.” (Nergis)

Gül, Menekşe ve Nergis yaşlılık sürecinin zorluklarına vurgu yapmış olup yaşlanma sürecine karşı hissettikleri duygusal yorgunluk, yılgınlık ve çaresizliğe dikkat çekmişlerdir.

“Kazancın güzelse, itibarın varsa, eş dost kazandıysan yaşlılık güzel. Her şey para. Paran varsa yüzüne bakıyorlar.” (Lavanta)

Lavanta, bu ifadeleri ile ekonomik açıdan iyi durumda olan birinin yaşlılık döneminde daha değerli ve saygın hissettiğini belirterek yaşlılıkta ekonomik koşulların etkisini vurgulamıştır.

Yaşlılık sürecinde kişiler bedensel, ruhsal ve ekonomik olmak üzere çeşitli zorluklarla baş etmek durumunda kalmakta ve bu durum, yaşlılığın zor bir dönem olarak algılanmasına neden olmaktadır.

Katılımcılar arasında yaşlılık algısının farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Bazı katılımcılar, yaşlılık kavramını biyolojik, bazıları psikolojik ya da toplumsal değişkenlere göre açıklamaktadırlar. Katılımcıların yaşlılık dönemine ilişkin algıları ise yaşamsal özelliklerine ve kaynaklarına göre şekillenmektedir. Katılımcıların bir kısmı, yaşlılık dönemine erişmenin güzelliklerine vurgu yapmakta iken bir kısmı bu dönemin mümkün olduğunca kaçınılması gereken bir dönem olduğunu belirtmiştir. Bu durum, yaşlılık algısının bireysel ve toplumsal özelliklere göre değiştiğini göstermektedir. Katılımcıların ifadeleri, yaşlılık döneminin zorluklarına rağmen aktif ve destekleyici bir çevrede daha sağlıklı ve huzurlu yaşanabileceğini göstermektedir. Bu durum; yaşlılığa yönelik genel toplumsal algının dönüşmesi, yaşlıların daha fazla desteklenmesi ve yaşlılık süreciyle barışık olmanın önemi konusundaki gerekliliği ortaya koymaktadır.

TARTIŞMA

Bu çalışmada, gündüz bakım hizmetlerinden yararlanan kişilerin yaşlılık algıları; sağlık durumu, sosyal destek ve yaşlanmanın zorlukları çerçevesinde ele alınmıştır. Gelişim evrelerinden biri olan yaşlılık süreci; bireysel, sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklere göre farklı anlamlar ifade etmektedir. Her birey yaşlılığı kendi bağlamında ve yaşam deneyimleri çerçevesinde farklı şekillerde yaşamaktadır. Yaşlılık, yalnızca bir durum olmaktan öte sağlık sorunları, yaşamsal zorluklar gibi dışsal faktörlerin etkisiyle şekillenen bir süreç olarak tanımlanabilmektedir (Aközer vd., 2011). Dolayısıyla, yaşlılık dönemine dair anlamlandırma biçimi kişisel ve çevresel faktörlere göre değişiklik göstermektedir. Bu kapsamda, kişilerin yaşlılık algıları psikolojik, sosyal, biyolojik ve kronolojik faktörler ışığında değerlendirilmektedir. Bunun yanında, kişilerin sosyo-kültürel ortamı ile toplumsal yargılar da yaşlılığa atfedilen anlam üzerinde önemli bir rol oynamaktadır (Arpacı ve Ersoy, 2007). Batı toplumlarında bağımsızlık vurgusu yapılmakta ve bireysellik dikkat çekmekteyken Türkiye gibi Doğu toplumlarında bağlılık daha ön plana çıkmaktadır. Kişinin yaşlılık dönemine dair duygu ve düşünceleri de sosyal ilişkilerden ruhsal duruma kadar pek çok değişkeni etkileyebilmektedir (Otrar ve Kurtkapan, 2015). Bu nedenle, kişinin iyilik hali üzerindeki güçlü etkileri göz önünde bulundurularak, yaşlılık algısının açığa çıkarılması kritik bir öneme sahiptir (Yılmaz ve Mermutlu, 2023).

Araştırma bulguları, gündüz bakım hizmetlerinden yararlanan bireylerin yaşlılık algılarının olumlu ve olumsuz özellikleri bir arada barındıran kompleks bir yapıda olduğunu göstermektedir. Bu algılar çalışmanın temel temaları çerçevesinde tartışılmıştır.

Sağlık Durumu ve Yaşlılık Algısı

Araştırmada yaşlılığa ilişkin olumsuz algıların merkezinde sağlık problemleri, fiziksel kısıtlılıklar ve bağımlılık korkusunun yer aldığı saptanmıştır. Katılımcıların ifadeleri, sağlık sorunlarının yaşlılığı “muhtaçlık” ile özdeşleştiren negatif bir algıya zemin hazırladığını göstermektedir. Bu durum literatürle paralellik göstermektedir. Tuna Uysal (2020) yaşlılıkta hastalıkların artmasının bağımlılığı ve dolayısıyla muhtaçlığı tetiklediğini belirtmiştir. Benzer şekilde Özmete (2008), sağlık sorunları nedeniyle aile

desteğine bağımlı hale gelen yaşlıların, bağımsız olanlara göre daha mutsuz olduğunu ortaya koymuştur. Levy ve arkadaşları (2002) tarafından yaşlılık algısının sağlık durumuna etkisini incelemek için 1977-1995 yılları arasındaki 18 yıllık süreçte yapılan çalışmada da yaşlılığa ilişkin olumlu algıya sahip olan kişilerin daha fonksiyonel bir sağlık durumuna sahip olduklarını bildirdikleri açığa çıkarılmıştır.

Sosyal Destek ve Gündüz Bakım Hizmetlerinin Rolü

Araştırma bulguları sosyal destek sistemlerinden yararlanmanın yaşlılık algısını pozitifte dönüştüren en kritik faktör olduğunu kanıtlamaktadır. Gündüz bakım merkezleri; sundukları sosyal etkileşim ve aktif yaşlanma imkânlarıyla yaşlıların tecrübelerini değerli görmelerine ve bu dönemi “ikinci bahar” olarak anlamlandırmalarına katkı sunmaktadır. Literatürde pozitif yaşlılık algısının yaşam kalitesini artırdığı (Demakakos vd., 2007) ve hatta yaşam süresini ortalama 7,5 yıl uzattığı (Levy vd., 2002) bilinmektedir. Araştırmada katılımcıların gündüz bakım hizmetleriyle birlikte daha konforlu ve huzurlu hissettiklerini belirtmeleri, sosyal hizmet modellerinin yaşlılık algısını iyileştirmedeki stratejik önemini göstermektedir. Linn ve Hunter (1979) tarafından vurgulanan, olumlu algı ile yüksek psikolojik işlevsellik arasındaki ilişki bu çalışmanın bulgularıyla desteklenmektedir.

Yaşlanmanın Zorlukları ve Muhtaçlık

Çalışmada yaşlılık algısını gölgeleyen en büyük zorluk olarak “kapasite kaybı ve muhtaçlık” öne çıkmaktadır. Koçman (2006) muhtaçlığın temelde yaşlılıktan bağımsız bir durum (engellilik vb.) olduğunu savunsa da toplumda bu olgunun doğrudan yaşlılık dönemiyle özdeşleşmiş olduğu görülmektedir. Katılımcıların özellikle günlük rutinleri gerçekleştirme konusundaki endişeleri, Moser ve arkadaşlarının (2011) belirttiği rutinlerin aksaması sonucu oluşan negatif algı ile örtüşmektedir. Ancak araştırma sonuçları, bu zorlukların gündüz bakım hizmetleri gibi toplum temelli modellerle hafifletilebileceğini, uygun sosyal hizmetler sağlandığında yaşlılık döneminin “bir kayıp süreci” olmaktan çıkıp verimli bir evreye dönüşebileceğini vurgulamaktadır.

Bu çalışmanın bulguları, yaşlılık dönemiyle ilgili olumsuz algıların ve zorlukların hafifletilmesinde gündüz bakım hizmetlerinin önemli bir rol

oynadığını göstermektedir. Kişilerin yaşlılık sürecine dair olumsuz algılarının, gündüz bakım hizmetleri ile iyileştirilebileceği ve yaşam kalitelerinin artırılabilirliği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, yaşlıların kapasitelerinin açığa çıkarılması ve yaşlılık döneminin daha verimli geçirebilmesi için uygun sosyal hizmetlerin sağlanması gerekmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada, gündüz bakım hizmetlerinden faydalanan kişilerin yaşlılık algıları incelenmiştir. Araştırma sonuçları, yaşlılık algısının bireysel ve çevresel faktörlere, sosyal çevreye, sağlık durumuna, ekonomik şartlara, hayata bakış açısına ve aile özelliklerine göre farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Katılımcıların bir kısmı yaşlılığı olumlu bir dönem olarak ifade ederken, diğerleri kaçınılması gereken zorluklarla dolu bir süreç olarak değerlendirmiştir. Bu durum, yaşlılık algısının bireysel ve toplumsal faktörlere göre şekillendiğini göstermektedir.

Yaşlılarla Sosyal Hizmet Uygulamaları İçin Öneriler

Gündüz bakım hizmetlerinin yaşlı bireylerin yaşam kalitesini artırmadaki rolü göz önüne alındığında, bu hizmetlerin sosyal hizmet uygulamalarıyla daha bütünleşik bir yapıya kavuşması önerilmektedir. Sosyal hizmet uzmanları, yaşlı bireylerin sosyal çevreleriyle bağlarını güçlendirecek grup çalışmaları ve toplumsal katılımı artıracak etkinlikler organize edebilir. Ayrıca, bireysel danışmanlık hizmetleri aracılığıyla yaşlıların sağlık, aile ilişkileri ve sosyal yaşam konularında desteklenmesi sağlanabilir. Psikososyal destek programları ile yalnızlık ve izolasyon duygularını azaltmaya yönelik müdahaleler geliştirilebilir. Bu kapsamda, yaşlıların ihtiyaçlarına yönelik bireyselleştirilmiş bakım planları oluşturulması ve sosyal hizmet uzmanlarının bu süreçte aktif bir şekilde dâhil edilmesi önemlidir.

Gelecek Araştırmalar İçin Öneriler

Araştırma, yaşlılık algısını gündüz bakım hizmetlerinden yararlanan bireyler özelinde ele almıştır. Araştırma kapsamında yalnızca Aydın ve Çanakkale’de ASHB’ye bağlı hizmet sunan, müstakil gündüz bakım merkezlerinden hizmet alan yaşlılar ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle, araştırma sadece söz konusu iki ildeki gündüz

bakım hizmet modelinden yararlanan yaşlılar ile sınırlı kalmıştır. Gelecek araştırmalarda, ülke genelinde bulunan bütün yaşlılara yönelik gündüz bakım merkezlerinin araştırmaya dâhil edilmesi önerilmektedir. Böylece farklı bölgelerdeki biyo-psiko-sosyal, kültürel ve manevi farklılıkların yaşlılık algısına etkisi daha kapsamlı bir şekilde açığa çıkarılabilir. Bununla birlikte sadece gündüz bakım hizmetlerinden yararlanan yaşlıların değil kurumsal bakım vb. farklı hizmet modellerinden yararlanan yaşlıların da araştırmaya dâhil edilmesi ve bu bireylerin de yaşlılık algılarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi önerilmektedir. Bu sayede farklı hizmet modellerinden yararlanan bireylerin yaşlılık algılarına dair daha detaylı bilgi elde edilebilir; hizmet modellerinin avantaj ve dezavantajları belirlenerek hizmetlerin kalitesini arttırmaya yönelik daha kapsamlı öneriler geliştirilebilir. Ayrıca, farklı sosyo-ekonomik bağlamlarda araştırmaların gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Bu tür araştırmalar aracılığıyla gelir düzeyindeki, yaşam koşullarındaki ve sosyal çevredeki farklılıkların yaşlılık algısına etkisinin açığa çıkarılabileceği ve daha kapsamlı sonuçlara ulaşılabileceği değerlendirilmektedir.

Araştırmanın Kuramsal Katkısı

Bu çalışma, yaşlılık algısının bireysel ve toplumsal faktörlere bağlı olarak nasıl şekillendiğini ele alarak, yaşlılık üzerine literatürdeki bilgi birikimine katkı sağlamaktadır. Özellikle gündüz bakım hizmetlerinden yararlanan yaşlı bireylerin yaşlılık algısını inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu dikkate alındığında, bahse konu bu çalışmanın sosyal hizmet ve yaşlanma literatürüne önemli bir kuramsal temel sunduğu söylenebilir. Çalışmanın bulguları, yaşlılık algısını etkileyen faktörlerin daha iyi anlaşılmasını sağlayarak, yaşlanma süreçlerine dair yeni modellerin geliştirilmesine ışık tutabilir. Ayrıca, pozitif yaşlanma ve aktif yaşlanma yaklaşımlarını destekleyen politikaların geliştirilmesi için somut bir bilgi kaynağı oluşturabilir.

KAYNAKÇA

- Aközer, M., Nuhurat, C. ve Say, Ş. (2011). Türkiye’de yaşlılık dönemine ilişkin beklentiler araştırması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(27), 103-128.
- Alaca, Ç., Şahin, M. ve Beler, M. (2022). Fethiyede huzur evinde yaşayan yaşlıların yaşlılık algısı, yaşam kalitesi ve depresyon ilişkisi. *Türk Hemşireler Derneği Dergisi*, 3(1), 17-28.
- Altındağ, Ö. (2017). *Diyarbakırda yaşlı olmak: İhtiyaçlar, sorunlar ve hizmet beklentileri*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi.] Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arpacı, F. ve Ersoy, A. F. (2007). Kadının çalışmasının ailenin yaşam kalitesine etkisinin incelenmesi. *Aile ve Toplum*, 11(11), 41-50.
- Asquith, N. (2009). Positive ageing, neoliberalism and Australian sociology. *Journal of Sociology*, 45(3), 255-269.
- Bilgin, Ö., Tamkoç, B. ve Aydoğdu, Ö. (2021). Türkiye’de yaşlılara yönelik hizmetlerin yerinde yaşlanma yaklaşımıyla değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(53), 963- 977. DOI: 10.21560/spcd.vi.702917
- Cheng, M. Y., Low, S. K. and Pheh, K. S. (2021). Age-based analysis of the perceptions of aging and successful aging in Malaysia. *Makara Human Behavior Studies in Asia*, 25(2), 170-181.
- Demakakos, P., Gjonca, E. and Nazroo, J. (2007). Age identity, age perceptions, and health: Evidence from the English longitudinal study of ageing. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1114(1), 279-287.
- Demir, Ş. ve Sağlık, S. (2022). Yaşlıların yaşlanmaya ilişkin bakış açılarının değerlendirildiği nitel bir araştırma. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD)*, 15(1), 1-14.
- Esendemir, Ş. (2021). Türkiye’de yaşlılık algısı: Yaşlı ayrıcalığı ve ayrımcılığı üzerine bir inceleme. *M-Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 4(2), 74-86.
- Görgün Baran, A., Kalinkara, V., Aral, N., Akın, G., Baran, G. ve Özkan, Y. (2005). *Yaşlı ve aile ilişkileri: Ankara örneği*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları:127.
- Guba, E. G. and Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. *Handbook of Qualitative Research* (s. 163-194). içinde CA: Sage Publications.
- Hill, R. D. (2011). A positive aging framework for guiding geropsychology interventions. *Behavior Therapy*, 42, 66-77.
- Iecovich, E. and Biderman, A. (2013). Attendance in adult day care centers of cognitively intact older persons: Reasons for use and nonuse. *Journal of Applied Gerontology*, 32(5), 561-581.
- Kalache, A. (1999). Active ageing makes the difference. *Current Opinion in Psychiatry*, 12(4), 449-450.
- Kalinkara, V. (2023). Aging perception and life satisfaction in older adults. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD)*, 16(1), 23-33.

- Kirwin, P. M. and Kaye, L. W. (1993). A comparative cost analysis of alternative models of adult day care. *Administration in Social Work*, 17(2), 105-122.
- Koçman, A. (2006). Yaşlılıkta bakıma muhtaçlık ve bakım güvencesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 17(2), 109-113.
- Levy, B. R., Slade, M. D. and Kasl, S. V. (2002). Longitudinal benefit of positive self-perceptions of aging on functional health. *The Journals of Gerontology: Series B*, 57(5), P409-P417.
- Linn, M. W. and Hunter, K. (1979). Perception of age in the elderly. *Journal of Gerontology*, 34(1), 46-52.
- Lunt, C., Shiels, C., Dowrick, C. and Lloyd-Williams, M. (2021). Outcomes for older people with long-term conditions attending day care services delivered by paid staff or volunteers: A comparative study. *Palliative Care & Social Practice*, 15, 1-15.
- Mor, V., Wilcox, V., Rakowski, W. and Hiris, J. (1994). Functional transitions among the elderly: Patterns, predictors and related hospital use. *American Journal of Public Health*, 84(8), 1274-1280.
- Moser, C., Spagnoli, J. and Santos-Eggimann, B. (2011). Self-perception of ageing and vulnerability to adverse outcomes at the age of 65-70 years. *The Journal of Gerontology: Series B*, 66B(6), 675-680.
- Nieboer, A. P., van den Broek, T. and Cramm, J. M. (2021). Positive and negative ageing perceptions account for health differences between older immigrant and native populations in the Netherlands. *BMC Geriatrics*, 21(1), 1-9.
- Otrar, M. ve Kurtkapan, H. (2015). Nicel araştırma: İstanbul'da yaşlıların mevcut durumu. M. Şentürk, & H. Ceylan içinde, *İstanbul'da yaşlanmak: İstanbul'da yaşlıların mevcut durumu araştırması* (s. 129-228). İstanbul: Açılımkitap.
- Özmete, E. (2008). Yaşlılıkta yaşamın anlamının refah göstergeleri ile yordanması. *Aile ve Toplum*, 4(15), 7-20.
- Özmete, E. (2012). Yaşlanırken: Başarılı yaşlanma. *Biz Bir Aileyiz Dergisi*, 1(1), 1-5.
- Öztan, Güven Gürkan. (2011). *Türkiye'de Çocukluğun Politik İnşası*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Seale, C. (1999). Quality in qualitative research. *Qualitative Inquiry*, 5(4), 465-478.
- Singh, Z. (2012). Aging: The triumph of humanity-are we prepared to face the challenge? *Indian journal of public health*, 56(3), 189-195.
- Street, D. A. (2007). Sociological approaches to understanding age and aging. J. A. Blackburn, & C. N. Dulmus içinde, *Handbook of gerontology: Evidence-based approaches to theory, practice, and policy* (s. 143-168). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Tekindal, M. ve Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 20(1), 153-182.

- Temel, M., Dilek, F. ve Tosun, Z. (2023). Yaşlı perspektifinden yaşlılık algısı: Bir metafor çalışması. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 32(2), 261-268.
- Tretteteig, S., Vatne, S. and Mork Rokstad, A. M. (2017). The influence of day care centres designed for people with dementia on family caregivers—a qualitative study. *BMC geriatrics*, 17(5), 1-11.
- Tuna Uysal, M. (2020). Toplumsal Değişme Sürecinde Yaşlı Bireylerin Yaşlılık Algısı. *Turkish Studies Social*, 15(6), 3161-3177.
- TÜİK. (2024, Temmuz 30). *Nüfus Projeksiyonları, 2023-2100*. Ekim 13, 2024 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Nufus-Projeksiyonlari-2023-2100-53699> adresinden alındı
- TÜİK. (2026, Mart 12). *İstatistiklerle Yaşlılar, 2025*. Haber Bülteni: <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/58231> adresinden alınmıştır
- UNDESA. (2022). *World population prospects 2022: Summary of results*. New York: United Nations.
- Van Manen, M. (2007). Phenomenology of practice. *Phenomenology & Practice*, 11(1), 11-30.
- World Health Organization. (2002). *Active ageing: A policy framework*. Geneva: WHO.
- Yağar, F., & Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: Araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenilirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-9.
- Yelboğa, N. ve Varol, B. (2018). Yaşlı kadın ayrımcılığı ve kadının dışlanması. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 2(1), 51-64.
- Yılmaz, M. S. ve Mermutlu, A. (2023). Yaşlı bireylerde yaşlılık algısı ve ölüm kaygısı. *Olgu Sosyoloji Dergisi*, 2(1), 47-58.